

דברי רבי מאיר. וטעם כל אלו הוא, כי לענין בכור לנחלה אמרה תורה "כי הוא ראשית אונו", ודרשינן "אוני" מלשון אנינות, ללמד: מי שלב אביו דוה עליו כשמת, יצאו כל אלו שאין אביהם דוה עליהם, אלא הבא אחריהם הוא הבכור לנחלה. אבל לענין בכור לכהן אין הדבר תלוי אלא ב"פטר רחם", דהיינו: מי שפטר את הרחם הוא הבכור, וכיון פטרו אלו את הרחם, אין הבאים אחריהם חשובים בכורים לכהן.

החכמים אומרים לחלוק על סברתו של רבי

מי שלא כלו לו חדשיון **שיצא ראשו** של הנפל חי, (2) ומשום שהראשון אינו בר קיימא, לפיכך הבא אחריו הוא החשוב בכור לענין נחלה. אבל לענין פדיון לכהן אינו חשוב בכור.

ב. וכן הבא אחר **בן תשעה** [היינו שאינו נפל כי כלו לו חדשיון] **שיצא ראשו** של ראשון כשהוא מת, כי מאחר שיצא מת אין הוא חשוב בכור לנחלה אלא הבא אחריו הוא הבכור. (3)

ג. וכן הבא אחר **המפלת** ולד **כמין בהמה** **חיה ועוף**.

והדברים בזה.

האמת דקיימא לן דראשו פוטר בנפלים ו"ראשו" דוקא, היינו אפילו אם לא יצא אלא ראשו בלבד, וזה הרי לא משכחת לה אלא בתאומים. וראה עוד באות ב].

ב. **כתב רש"י בחולין** דף סח א ד"ה אע"פ שיצא ראשו חי: אפילו נולד הנפל כולו [ולאו דוקא ראשו] אינו מפקיע את הבא אחריו שאין לבו דוה עליו, וכל שכן אם יצא ראשו מת [שהוא אינו מפקיע], והאי דנקט "ראשו" משום בכור לכהן נקט ליה, וביציאת ראשו הוי ילוד ופוטר את אחיו מבכור לכהן, וראה מה שהעיר בזה בתוספות יום טוב. ומשמע לכאורה מדברי רש"י, דדוקא ראשו חי משום בכור לכהן נקיט ליה, אבל בראשו מת אף לכהן אינו בכור.

וכן מבואר **בשולחן ערוך** [יו"ד סימן שה סעיף כג]. אך **בביאור הגר"א** שם כתב על זה "וכבודו במקומו מונח ושגגה גדולה היא, כי בבן שמונה אין חילוק בכל מקום בין חי ובין מת".

3. א. אבל אם יצא ראשו חי, אפילו מת מיד, אין הבא אחריו אפילו בכור לנחלה.

ב. **במהרי"ט אלגאזי** [ס ב] הביא מספרי

2. א. **רש"י** כתב, "כגון שהיו תאומים, אחד מהם נפל שלא כלו לו חדשיו, ואחד כלו לו חדשיו, והוציא נפל ראשו חי והחזירו, ובא אחיו וקדמו", **ובאור גדול** האריך לפרש היכי משכחת לה שיהיו תאומים והאחד כלו לו חדשיו קודם. **ובמהרי"ט אלגאזי** [ס ד], האריך במה שהוצרך רש"י לומר שהחזיר הראשון את ראשו, ולא שדחק אחיו ויצא. והביא שם בדי"ה איך שיהיה, שהתוספות בחולין ס א מפרשים בלא החזירו.

ובכתבים המיוחדים **להגרי"ז** תמה: מה הצריך את רש"י לפרש באופן זה, ולא פירש כגון שהיתה מעוברת מהם אחד אחד, ואף ששנינו יצא "ראשו" ומשמע שלא יצא כולו, הרי יתכן שבאמת יצא כולו, רק שהיה חי ביציאת הראש בלבד, ועד שיצא כולו כבר מת. וראה בזה **במהרי"ט אלגאזי** אות ס באריכות. [והנה בעמוד ב סבורה היתה הגמרא לומר שאין הראש לבד פוטר בנפלים מפדיון, ומה ששנינו "ראשו חי" היינו רובו. וראה שם בהגהות הגרא"מ הורוויץ, שכוננת הגמרא לומר שיצא ראשו חי ורובו מת, שבזה מודה שמואל. ואם כן, לפי